

## **Türkmen Halk Masalları İnceleme ve Örnekler**

**Dr. Abdulazeez M. Salman**

### **Ön Söz**

Irak toplumunun önemli bir bölümü olan Türkmen halkı çok zengin bir folklora sahip olduğu bir gereçektir.

Türkmen toplumu arasında geniş ölçüde yer alan halk masalları. Bu folklora oluşturan unsularından biridir.

Türkmen toplumun özelliklerinin ve kültürel yapısını yansıtan by halk masalları derlemek, bilimsel yöntemlerle incelemek ve yeni nesillere aktarmak edebiyatçıların üzerine düşen bir görevidir.

Bu görevin gerektirdiği çalışmaların yolunda hazırlamış olduğune bu tez, küçük bir adım olsada benim için ne mutlu.

Bu tezin çalışmaları sırasında 37 masall gözden geçirilmiştir. Masallar değişik konular kapsamaktadır, kimi ümit verici, kimi güldürücü, kimi eğitici, kimi özlemleri beklentileri hayali olaylara dile getirmektedir.

Gözden geçiren masallardan üçünü seçip birini Valdimir ProPP'un ((Masalın Biçimbilimi)) adlı eserinde verdiği işlevsel dizisine göre ele aldık, ikisi ise örnek olarak gösterilmektedir.

Masallar Kerkük seresi ile anlatılmış olduğu için her masalın sonunda, anlatıcının kullandığı yerel sözcükleri göstererek Türkce karşılığı verilmektedir.

## **Giriş**

Masallar, değişik milletlerin arasında sözlü biçimde yayımlanmaktadır. Bu sözlü edebiyat ürünü o milletleri oluşturan toplumların özelliklerini, geleneklerin, göreneklerini, zevkilerini, ümitlerini ve kültürel yapılarını bünyesinde taşımaktadır.

Tamamıyla hayal ürünü kısa bir anlatı türü olan masal, halk hayalinde doğa ve gerçek dışı bir dünyada yaşattığı kahramanların hikayesidir<sup>(1)</sup>.

Bir takım olağan üstü olaylar, hayali unsurlardan oluşan masalların amacı İnsanları eğlendirmek, İnsanlara ders vermek öğüt vermek geçmişin tecrübelerini yeni nesillere aktarmaktır.

Olağüstü olaylar ile çocukların hayal gücelerini çalıştıran masallar ikiye ayrılır.

1- Halk masalları, Karatıcısı belli olmayan sözlü olarak kuşaktan kuşağa bildirilir.

2- Sanat Masalları: Bir kimse tarafından yazılan masallardır<sup>(2)</sup>.

Masal ile destan arasında menzerlik, destanlarda, Masal Kahramanlarından perilerin yaşantısı gibi destan Kahramanlar, bulunmaktadır.

Masal ile destan arasındaki, destan arasındaki değişiklikler ise:

1. Destan Konularında Kahramanlığa fazla yer verilmektedir.
2. Destan Kahramanları tarih Sayfalarında bulunabilir ama masal Kahramanları hayali bir varlıktır.
3. Destanlar daha geniş daha çok olaylar Kapsamaktadır.
4. Masallar nesirle Söylenir Destanlar ise menzum olurlar.
5. Masalların benzerleri değişik milletlerde bulunur, destanlar bir millete bağlıdır<sup>(3)</sup>.

### **Değermençi ile Tilki**

Günlerin bir gününde bir değermençi varmış, bu değermençi bir değermende yatmış, bir gün işini bitirdikten sora çıkar yazıya dolaşı bakar bir tilki yerde düşüp inliri... değermençi tilkini bele görünce haline çok acır tilkini kaldırır değermene getiri yarasını ilaç eder.

Tilki başlar değermençi için dua edip Allahtan muraz diler.. diyer ey değermençi seniv bu yaptığın iyiliğe karşı men de sana büyük bir iyiliğ ederim... Çünkü sen meni ölümden kurtardın ve senivle burda kalırım taki sözümü uerine getirinceye kimin arkadaşın ollam, ey değermençi sana bak ne diyeceğim!!

O jarşıdaki memlekette bir dev var o memlekete hüküm ediri çok zengin bir memleketti, men giderim o devi aradan giderdirim ta bu zengin memleket senen için kalsın taki her ikimiz de mutlu yaşayağın orada hayat güzeldi arkadaş gerek bu mutluluğa menden sen katılağın.

Tilki gider devin evine.. dev tilkini karşılar niçin gelmişsin he ne işin varsa burda men onu gözümnen yaparım sen iyiliğe çok yakınsın onun için sana çok hürmet ederimç

Tilki diyer geldim yanına senivle yaşamağa ben de seniv gibi yalnızım eğer bana bir güzel ve iyi ev yaparım dostum o evin de bu dünyada benzeri bulunmasın, dev bu işe memnün olu.

Tilki başlar odun toplamağa orda odunla çok güzel bir ev yapar içine de saman doldurar çeti\* de toplar. Çetiden bir döşek bir yastık yapar.. dev bu halı görünce tilkiye diyer biz daha kardeş olduk bırakmam başka yerlere gidip yaşarsın.

Gece olunca dev gider o güzel evde yatar.. yarı gece tilki kalkıp devin yattığı evi yakar.. dev orada yanıp kül oluç tilki gelir değermençiye getirip o memlekette hakım eder. Omal mülk servet hepsi değermençiye kalır, değermençi bir köşek yapar şahane.

Tilki diyer ey değermençi ben bir iş daha yapacağam seniv için.

Tilki gider bir karbil getiri o karbil padişah evinden iymiş onlara diyer ağamın biraz liresi var onu çekiri (ölçürü). Karbil bir hafta sora bir daha sahibine dönderinde karbilin yarığına yarım lire bırakır Padişahın evine dönderir Padişahın eşi bakar karbılın içinde yarım lire var tilkinı çağırır diyer ağanız bu karbilde ne ölçüdü? Tilki, önceden dedim size ağamızın liresi var onu ölçürü.

Padişahın eşi diyer ağanız evlenip mi?

Tilki, ağam ne evlenip ne de kimsesi var. Padişahın eşi: eğer ağanız evlenme k isterse ben kızımı veririm özine git haber ver söyle gelsin Padişah eşi böyle söylüyor (diyiyor).

Tilki diyer helede siz karlısınız! Çünkü ağamız çok zengindi malı ve mülkü dünyadan çıkıp hısaba gelmez.

Padişahın eşi: diyer gır söyle gelsin bizden kız istesin ben razıyam ona kızımı vermeğe.

Tilki gider değermerciciye diyer birlikte gelirler Padişahın eşinin anına kızını isterer.

Padişahın eşi kızını değermençiye verir evlenirler.. değermençi Padişah kızı.. ve tilki ile birlikte şad şükür olurlar.

### **Masalın Özeti**

Deđermerci bir adam yaralı bir Tilki bulup yarasını ilaç eder.

Tilki yaptığı bu iyiliğe Karşı, bğyük bir iyiliğ yapacağına verir.

Tilki Zengin bir meleket gider O memleketin hakimi olan bir devin dostluğunu Kazanır ve onun için odundan bir ev yapar dev O evde uyarken tiki evi yakıp devi öldürüp ve değer mençiyi getirip O memleketle hakim eder.

Tilki daha Sora Padişahın evine gider Padişahın eşini.

Kandırır Kızını değermerciciye evlendirir

Değiemencı Padişah Kızı ve tilki mutlu bir yaşam yaşalllar.

Kaynak Kişi: Mehmet Amin SAKA

Doğum yeri\_ tarihi: Kerkük \_Piryadi Mahelesi  
1905\_1975.

Derleyen: Sabır Demirci.<sup>(4)</sup>

Masal, Kerkük Şivesi ile Sunlmuştur.

Masalda Kaynak Kişinin Kullandığı fiil Zamanları olduğu  
gibi verilmiştir.

### **Masalın, Vladimir PProPP'un<sup>(5)</sup> İşlevsel Dizisine Göre İncelenmesi:**

Günlerin bir gününde bir değermenci varmış (başlangıç durumu). Bu değirmenci bir değirmende yatarmış (bulumu). Bir gün işini bitirdikten sora çıkar yazıya dolaşı (unaklaşma). Tilkini Kaldırı değirmene getiri yarasını ilaç eder (Kahram iyiliğ yapar). Tilki başlar degirmençi için dua edip Allah'tan muraz diler (bir yardımcı aramak). Men giderem O devı aradan giderdirem (devı yok etme girişimi). Tilki gider devin evine (uzaklaşma). Dev tilkini Karşılar niçin gelibsen (Selamlama Sorular). Tilki diyer geldim Senivnen yaşamağa.. men de seniv Kimin yalğuzam eger mene bir yer versev men de senivçin bir güzel ve iyi ev yaparam (aldatıcı uzlaşma). Tilki başlar Odun toplamağa (Çalışmaya gitme). Dev bu halı görünce tilkiye diyer biz daha Kardaş olduğ (tilkinin aldatmacılığına inanma). Gece olunca dev gider o güzel evde yatar yarı gece tilki Kahar dev yattığı evi yandırır (devı yok etme girişimi). Dev orada yanıp kül olu (öldürme). Tilki geli değermencini getirip O memlekette hakim eder (Kaharman hakim olur).

Tilki diyer ey değermenci men bir iş daha yapacağam Senivçin (Kaharmanı ödüllendirmek için girişim). Tilki gider bir

---

Karbil getiri o karbil Padişah evinnen imiş olara diyer ağamın birez liresi var onu çekiri (aldatıcı uzlaşma). Karbilin yarığına yarım lire koyar (Kandırıcı davranış). Eğer ağavız evlenmeğ işterse men kızımı verem özine (tilkinin davranışına inanmak). Padişah arvadı kızını değirmençiye veri evleniller (Kahraman evlenir)<sup>(6)</sup>.

### **Masalın Kahramanları**

1. İnsanlar:
  - a. Değermenci (masalın ilerleyen bölümlerinde hakim ağa).
  - b. Padişahın Arvadı (eşi).
  - c. Padişahın Kızı.
2. Gerçeküstü Varlıklar:
  - a. Dev (Zengin memleketin hakimi).
3. Hayvanlar:
  - a. Tilki.

### **Masaldaki Mekânlar:**

1. Geniş Mekânlar: Anlatıcı masalın yerleşim yerlerini hangi bölgede olduğunu belirtmemiştir:
    - a. Değermencini bulunduğu bölge.
    - b. Dev'in memleketi.
    - c. Padişah'ın memleketi.
  2. Dar Açık Mekân:
    - a. Değermenin dışarısı.
  3. Dar Kapalı Mekânlar:
    - a. Değermen.
    - b. Divin evi.
    - c. Odundan yapılan güzel ev.
    - d. Değermenci'nin Köşkü.
    - e. Padişah'ın evi.
-

### **Masaldaki Zaman**

Masalda olyalar genellikle yirmi dört Saatlik Zaman içinde heçmektedir. Sabah, Çalışma Saatleri, gece, gece yarısı, ifadeleri olayların Kısa sürelerde gerçekleşmiş olduğunu göster mektedir. Yalnız Tilkinin Sözüünü yerine getirinceye dik, Dev için yapılan ev, Değermencinin yaptığı Şahane Köşk ve evlenme olayları yirmi Saatlik Zaman Sürecinden fazla bir Zaman geçtiğini belirtmektedir, Bir hafta yedi günlük bir zamanı Kapsamaktadır.

Dönem açısından Zamana baktığımızda ise Değirmen, Odun ev, Karbille lire ölçmek ve padişahlık olması, masalın yirminci yüzyılın önceki döneme ait olduğunu göstermektedir.

### **Masalda Belirli Motifler**

1. Dua, masalda büyüsel bir işlev olarak çıkmaktadır.
2. Değermenciye yardım eden Konuşan hayvan.
3. Zengin memleketin Dev hakiminin ölümü.
4. Kahramanın Padişahın Kızıyla evlenmesi.

### **Masaldan Alınan Dersler**

1. Ahlaki Dersler:
  - a. Her Kimse söz verince Sözüünü yerine getirmeli.
2. Psikolojik Dersler:
  - a. İyi İnsanlar iyiliğ bulur.
  - b. Kimi hayvanların dostluğu, İnsanlarır dostluğundan daha güçlüdür.
3. Sasyolojik Dersler:
  - a. Her iyiliğin bir ödülü vardır.
4. Ekonomik Ders:
  - a. İnsanoğlu, ne düzeyde Zengin olursa olsun, yine de paraya ve mala ulaşmak için çalışır<sup>(7)</sup>.

### **Sonuç Olarak**

İncelemeye çalıştığımız masalda ana düşünce, iyiliğin ödüllendirilmesini gösterilmektedir (dev memleketin bütün malı ve mülkü Değermenci'ye Kalması, Değermenci'nin Padişahın Kızı ile evlenmesi).

Değermenci ile Tilki masalı üç Kesitten oluşmaktadır:

İlk Kesitte, İnsanın iyiliği ve hayvanlarla olan ilişkisi ve davranışlarını gösterirken daha gerçekçi bir anlatım hakimdir. Tek olağanüstü özellik olarak Tilkinin Konuşabilmesini tesbit edilebilir.

Masalın ikinci Kesitinde, Tilkinin , Deve Karşı yaptıkları işler ve Devi yok etmek ortaya çıkıyor.

Üçüncü Kesitte ise yine de Tilkinin, Padişahın eşi ile olan davranışlarını bildirip Değermenciyle Padişah Kızının evlenmesini gösterilmektedir.

Masalın Kahramanı olan Değermenci masalda önemli rolü olmadığı görülmektedir, bütün yaptığı iş Tilkini Kaldırıp yarasını ilaç edip onu ölümden Kurtarmıştır.

Tilki ise Zekâsıyla aldatıcı davranışlarıyla, Devi yakıp, Değermenciyi yerine hâkim etmiştir. Tilkinin yaptığı diğer iş, Değermenci'nin Padişah Kızı ile evlendirilmesi. Tilkinin yaptığı bu işler Değermenciyi ödüllendirmek yolunda gerçekleşmiştir.

Masalın Kahramanı, Değermenci, ölümden Kurardığı Tilkinin yardımıyla mal, mülk ve Servet Sahibi olması, Padişah Kızı ile evlenmesi, yaptığı iyiliğin Karşılığı olarak ödüllendirilmiştir.

Genelikle mutlu Sonla biten masallarda olduğu gibi masalımız bitmiştir.

Son olarak Türkmen halk masallarını değerlendirmek istenirse şöyle bir Sonuca varabiliriz, masallar, toplumun ümitlerini, geleneklerini, yaşam felsefelerini, Kültürel yapısını, düşüncesini yansıtmaktadır.

---

Aşağıdaki sözlük anlatıcının kullandığı yerel sözcükleri göstermektedir.

Yazıya: Dışarıya

Bele: Böyle

Seniv: Seniv

Senivnen: Senivle

Men: Ben

Yoldaşiv: Arkadaşın

Ollam: Olurum

Sene: Sana

Hatta: Ta

Senivçin: Seniv için

Şirindi: Güzeldi

Gelibsen: Gelmişsin

İşiv: İşin

Oniyçin: Onun için

Yanıva: Yanına

Kimin: Gibi

Versev: Verirsen

Odunnan: Odunla

Koymam: Bırakmam

Kahar: Kalkıp

Evinnen: Evinden

Koyor: Bırakır

Arvadı: Eşi

Sele: Söyle

Evleniller: Evlenirler

Olullar: Olurlar

---

---

### **Vak Vak Memleketi**

Günlerin bir gününde bir yolsul salih varmış. Bir gün köyde dolaşırken bakar Ahmet ağa adında bir adam çağırı yüksek bir sestem bir işim var.

Salih diyer gidim bakım Ahmet ağa ne işi var ne istiyor!? Delir Ahmet ağanın dediğini dinner.

Ahmet ağa: yüz altın bir hatun bir saatlık işim var!

Salih: ay ağa bu işin nedir söyle bakalın.

Ahmet ağa: Al bu da yüz altın o Hatunuda işim bittikten sora

Veririm. Gel bu duvarın dibinde Dur.. şimdi bir kuş gelir o

Kuşu tut benim için.

Salih duvarın dibinde durur, kuş gelir kuşu tutmak isterken kuş Salihi alır bir yüksek dağın üstünde bırakır o dağın üstünde mücevharat varmış... Salih bu mücevharatı bilmez.

Ahmet ağa: diyer o taşlardan ey Salih biraz at benim için.

Salih o taştan bir miktar atar. Ahmet ağa diyer yeter

Salih: men nasıl bir daha yerime döneceğim

Ahmet ağa: Menin işim bitti senivle. Dön arkandaki kemiklere bak hepsi seniv gibi insanlardı git başın çarasını gör.

Salih: Orada dolaşı bir yol görüp o yoldan geçer bir suyun kinarına gelir, bakar orada bir güzel köşk yapıp ama kapısı yoktur ve duvarlarıda çok yüksektir. Ne haldan olmuş köşkün duvarını... oya, oya içeri girer orada bir havuz görür bahçenin ortasında, gelir havuz başına orada dinlenirken oradan üç güverçin gelir, Salih hemen gizlenir. Güvercinler kız dönüne girip

Soyunup suya ineler bu Kızların güzelliği bam başkayımış.

Salih çıkar birinin ayak Kılığını çalar o Kuşların ikisi Kaçar, Biri Kalır Suyun içinde, Salihe çok yalvarır. Salih: men senivle evlenirim.

Kız: diyer men periyem sen İnsana oğlusu nasıl olur benimle evlenirsin, ver Kılığımı âzad ile meni.

Salih üstündeki elbisesini atar o suda olan Kız için.. Sudan onu çıkardı geliller orada olan bir Köyde evlenirler.

Peri kız Saliha diyer yüzyıl sorada olsa ayak kılığım elime gelse he giderim.... Uzun Zaman birlikte yaşallar iki Çocuklar, da dünyaya gelir.

Bir gün bu peri Kızı ayak Kılığı eline düşer.. yavrularını alıp öz memleketine döner.

Gitmeden önce bir mektüp yazar ey Salih bizi görmek İstersen men vak vak memleketinin Kızıyım orada bula bilirsın meni.... giderler.

Ahmet ağa yadına düşer, gelir Ahmet ağa yanına diyer ne isteğın varsa yaparım.

Ahmet ağa: yine Salihe para verir birde aynı yerde durur o kuş gelir.. Salihi o dağın başına götürür.

Ahmet ağa Salihe diyer o taşkardan at benim için.. bu kere Salih diyer Allah Sana akıl versin Seniv için atmak yerine benim için alırım Sen delimisin? Salih yine o yolu izler, yolda görür uç Kardeş doğuşrû, diyer siz niçin doğüşüyorsunuz? Üç Kardeş bize babamızdan ikş yadıgar Kalıp bizde üç Kardeşiz nasıl böleceğiz? Salih Sorur yadıgarınız nedir?

Derler, bu yüzüğü parmağına bıraksan gayp olursun.. o biri de bu sofrayı yere açıp üstünde oturup ayağını yere vursanız Sufra sene göğ Kaldırır İstedığınız yere götürür.

Salih diyer men bonları iyi bölürüm razı olursanız?

Üç Kardeş diyer razı olduk, yüzüğü Sofrayı Salih yanına alır bir taş getiri diyer bu taşı ataram her kim tez getirse hepsini o kimseye Veririm.. taşı atar o üç kardeş taşın ardına kaçır (Koşar).

Salih: yüzüğü barmağına sofrayı da yere açar ayağını yere çalar... Sofra göğ kaldırı getiri vak vak memleketinde padişah yanına bakar eşi ve çocukları bir Odada günde bir tas su bir ekmek yıyorlar, Sorur bu ne haldı?

## Türkmen Halk Masalları İnceleme ve Örnekler

Dr. Abdulazeez M. Salman

---

Eşi işte sana evlendiğim için bu da benim cezam... diyer durun men de şimdi sizi du Zulumdan âzad ederim, Sofrayı yere açar yüzüğü parmağına bırakır ayağını da yere çalar.. Sofra göğes kalkar Salihî eşini çocuklarını da alıp kaçarlar. Salih ile öz köylerinde Şad olular.

Kaynak Kış: Usta Tahir Ahmet

Doğumyeri – tarihi: Kerkük 1844 – 1959

Öğrenim durumu – mesleği: ? - ?

Derleyen: Sabir Demirci<sup>(8)</sup>

### **Sözlük**

Dinner: Dinler

Aporı: Götürür

Senivnen: Senivle

Arkavdaki: Arkadaki

Sümüklere: Kemiklere

Dinceli: Dinlenir

Gügerçinler: Güvercinler

Eneller: İnerler

Donuna: Kılığına

Aspabını: Elbisesini

Geliller: Gelirler

Aparram: Götürürüm

Yeller: Yiyorlar

### **Mehmet Çelebi**

Günlerin bın gününde üç dardeş ve üç kızkardeş varmışm, her gece dev gelip bunların bır kızkardeşlerini istermiş, bu uç kardeş canlarından bezar olup bırgün küçük kardeş Mehmet Çelebi, diyer bizim hayatımız he bele geçecekti? Bakar dev yine geldi, Mehmet Çelebi sorur ne istyorsun?

Dev diyer kızkardeşini istyorum, Mehmet Çelebi küçük kızkardeşini o deve verir, yarın gece başka bir dev gelir oda orta kızkardeşini götürür, üçüncü gün büyük kıskardeşini başka bir dev gelir ona verin her üç kızkardeşini üç dev kardeşe verdikten sora büyük ile ortanca kardeşleri Mehmet Çelebiyle döğüşürler, kızkardeşlerimizi yitirdin bir insan oğlu yok mu idi? Mehmet Çelebi gece yatağına girerken ruya görür, bu ruyada yine ruyasında kızkardeşleri ile konuşyor diyer gördüm ay koynuma girdi kardeşler, Mehmet Çelebiye derler sen çın maçın padişahının kızını alarsın! Mehmet Çelebi uykudan oyanıp kardeilerine diyer men bele bir ruya gördüm, kardeşler gülürler, sen nerde çın maçın padişahı nerde? Padişahın kızı nerde?

Mehmet çelebi diyer men giderim gerek bahtımı deneyim gerek bu kızı da bulayım. Az gider çok gider bir memlekete varır.. Karşına bir yaşlı adam gdir dev oğlum nerden gelip nereye gidiyorsun? Burası dünyanın son durağıdır burdan o yana hiç bir İnsan yoktur yalnız üç dev kardeş var.. Kimse o yana gide bilmez.. bu dev Kardeşler arasında her birinin bir konak yol var Mehmet çelebi men giderim.

Yaşlı adam: gidenler sağ dönmezler Mehmet çelebi\_ gider.. gider bakar bir büyük kaya bir mağaranın Kapısına dayanıp. Gelir Kapını çalar kızkardeşi çıkar görür öz Kardeşidir, ey .

Kardeşim ne için geldin şimdi dev görse yer seni..? dev.. sesi alınca diyer o Kimdi Kapıda.

---

Kız: Kardeşimdir.. devŞ Mehmet Çelebi ise baiıma bırakırım  
çünkü Mehmet Çelbi bana Kız verdi.

Kız: evt cvt Mehmet Çelebidir.

Dev: Mehmet Çelbiyi Karşılar öper eve götürür hizmet eder.

Mehmet Çelbi: ey dev Kaedeş sen biliyorsun men buraya  
nasıl ve niçin geldim, ama Sana dıyorum belki yardım edersin bana  
İşte gelmişim çin maçin Padişahının Kızını almaya.

Dev: benim her gidişim Kırk İklim yol giderim hele de ora  
gitmemişim, Sen masıl gideceksin? ama Senivle gellem o bir  
Kardeşim yanına belki o Sana bir çare eder.

Dev ve Mehmet Çelbi yolda giderken.. dev öz tükünden iki  
tane Mehmet Çelebiye verir.. darlıgta Kaldın Zaman bunları bir  
birine vur men olaşırım Sana.. giderler o bir Kardeş yanına Kapıyı  
çalırlar Kızkardeşi Kapıya gelir Soru Şurlar.. o da diyer niçin geldin  
Şimdi dev yer seni !?

Dev: O Kimdi Kapıda..

Kız: Kardeşinile Kardeşim gelip.

Dev: Mehmet Çelebi isc başıma bırakırım Mehmet çelebiyle  
dev Kardeşini Karşılar öper hizmet eder.

Mehmet Çelebi derdini yine onun için Konuşur.

Dev: diyer gidelim o bir Kardeşim yanına.. yolda bir yüzük  
verir Mehmet çelebiye diyer nerde darlıgta Kaldın Kalsan bu  
yüzüğü parmağına bırak men ulaşırım sana..

Gelirler üçüncü dev Kardeş yanına.. O na da her Şeyi  
anatırlar o da diyer çin maçin Padişahının memlekrti Kırk Konak  
yol uzaktı, ama gerek seni oraya götürüm çünkü sen bana Kız  
verdin. O da yolda bir bürk verir.. diyer bu bürkü Kafana bıraksan  
Kırk iklim oçarsın Varırlar çin maçin padişahının memleketine  
Orada bir yaşlı adam görürler Ona derler bizi götür g,de bilmem  
gelin bu gece yanımda kalın yarın Kardeşimle sizi oraya

gönderirim.. orada Kalırlar Sabah yaşlı adamın Kardeşi gelir Mehmet Çelebin, padişahın huzuruna götüür.

Mehmet Çelebi: ey padişahım men geldim dağından bir gül istiyorum?

Padişah: benim kızımı nerelerde gördün? bele gelip dağından gül İstiyorsun?

Mehmet Çelebi: Kızını görmedim men Kırk İklım uzaklardan geldim.

Padişah: benim Kızımı Kırk dev çalıp, eğer Kızımı Kurtarsan onda sana bağışlarım Kızımı.

Mehmet Çelebi: Kabul eder diyer men gidiyerim onu Kurtarmağa..

Padişah yanından çıkar o iki tükü bir birine yüzüğü parmağına bırakı bürüğü Kafasına bırakır her üç dev Kardeş hazır olur.

Mehmet Çelebi diyer işte hal hikayet beledir haydi Kamçıya Kuvvct Muhammade Salavat giderler yolda Mehmet çelebiye derler şimdi gidelim derlerin Şahının yanına, devlerin şahı izin verir aynı zamanda o bize Kilidi anadır ey Mehmet Çelebi sen de yiğit ol işi yap boş donme.

Devlerin şahı Kilidi verir diyer orada bir takım Kısag bağlanığ önlerinde Saman yerine Kemik bırskılıp. Kemikleri çekin Saman bırakın, o bir Kapıda Kırk yıldır açıktır onu bağlayın o bir Kapıda Kırk yıldır bağlıdır onu açın.. orada.. iki Köpek vardır önlerinde Saman Vardır.. Kemiği bırakıp Samanı çekin. orada bir takım Sarı tikcn vardır adını gül bırakın.. onda Kızın yolu açılır bu Kere geçsin arkasına alsın hiç bir yana bakmadan dışeri çıksın.

Mehmet Çelebi hepsini yapar oradaki devler diyer Kapalı Kapıya onu tut Kapalı Kapı diyer men Kırk yıldır Kapalıy idim Şimdi açıldım tutamam.. açık Kapı onu tut.. açık Kapı: men Kırk yıldır açık idim şimdi Kapandım tutamam.. Köpek onu tut Köpek:

---

---

Kırk yıldır önümüzde Saman vardır şimdi Kemik var tutamam..  
Kısrğa diyer onu tut.. Kısrak diyer Kırk yıldır önümde kemik vardı  
şimdi saman bırakılıp tutamam, Sarı tiken onu tut Sarı tiken kırk  
yıldır adım sarı tikendi Şimdi gül oldum tutamam.. Mehmet Çelebi  
kızı kurtarır gelir çin maçın padişahının Kızını nikahını yapar.. Kırk  
İklim geri dönüp öz memleketinde Kardeşleriyle Şad olurlar..  
mende gittim bir Şey vermediler.

Kaynak Kişi: Zehra Molla Abbas

Doğumyeri – tarihi: Kerkük – 1940

Oğernim durumu – mesleği: ? – evhanımı

Derleyen: Sabir Demirci

Masal Kerkük Şivesi ile<sup>(9)</sup>

### **Sözlük**

Bacı: Kız Kardeş

Canlarınan: Canlarından

Yuku: Rüya

Diyeller: Derler

Güleller: Gülüer

Olaş: Varır

Hardan: Nerden

Haralara: Nerelere

Çalar: Döger

Beke: Belki

Buları: Bunları

Üzük: Yüzük

Aparım: Götürüm

Uçasın: Uçarsın

---

$\dot{I}_1: Y_{11}$

8. Demirci Sabir, a.g.y. , s. 98.
9. Demirci Sabir, a.g.y. , s. 46.

**Kaynaklar**

1. Akdeniz yard. Doç. Dr. Safiye, Bir "Masal İnceleme Modeli" Önerisi ve Uygulama, Adnan Menderes Üniversitesi, Fen. Edebiyat Fakültesi.
2. Cobanoğlu Aysun, Bir Masal İncelemesi.
3. Demirci Sabir, Irak Türkmenlerinin Halk Masallarından örnekler, Kültür ve Tanıtma Bakanlığı, Türkmen Kültür Müd Genel Kültürel İşleri Basımevleri, Bağdat 1999.
4. kabaklı Ahmet, Türk Edebyatı, 1. Cilt, Bizim ofset, İstanbul 1971.
5. Karaalıoğlu Seyit Kemal, Ansiklopedik Türk Edebiyat Sözlüğü, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1969.